po pylimu išlikęs įžemio lygis. Tai paaiškintų menką kultūrinio sluoksnio storį vidinėje pylimo papėdėje, kur paprastai jis išlieka geriausiai.

Nors Lietuvos mastais didžiuliame stipriai įtvirtintame piliakalnyje rimtas kultūrinis sluoksnis praktiškai nesusidaręs (bent jau tyrinėtoje aikštelės vietoje), piliakalnis buvo naudojamas. Tai liudija aikštelės ŠV dalyje atlikti paviršiaus žvalgymai metalo detektoriumi, kurių metu aptikta 12 radinių: 2 geležiniai 4,3x1,8 cm ir 3,4x1,7 cm dydžio apkalai, 2,7 cm skersmens grandelė, kvadratinė 2,9x2,5 cm dydžio diržo sagtis, 1,3 cm skersmens šarvų grandelės (iš viso 6, 2 iš jų sukabintos), 1 cm skersmens saga, neaiškaus dirbinio 5,4 cm ilgio fragmentas; bronziniai – kvadratinė 3,1x3,1 cm dydžio sagtis, iš 2 skardelių padarytas 3,2x 2,1 cm dydžio ornamentuotas kabutis, įvijinės 6,6 cm skersmens apyrankės plokščiu galu ir pasaginės segės 4 cm ilgio fragmentai, 1800 m. Rusijos imperijos 1 kapeika. Dalis radinių yra neabejotinai iš piliakalnio įrengimo laikų (šarvų grandelės, kabutis, apyrankės ir segės fragmentai) (4 pav.). Visi radiniai perduoti LNM.

2010 m. atlikti Mažųjų Žinėnų piliakalnio tyrinėjimai papildė jo istoriją, tačiau chronologijos ir galimos paskirties nepakeitė. Piliakalnis ir toliau lieka vienu mįslingiausių objektų tarp senųjų Lietuvos įtvirtinimų, kurį pirmiausia reikia gelbėti nuo nuolatinio irimo. Tik taip užtikrinsime jo kuklios materialinės kultūros išlikimą, kurios platesni tyrimai įmanomi tik pasitelkus šiuolaikines technologijas.

Mažieji Žinėnai hillfort

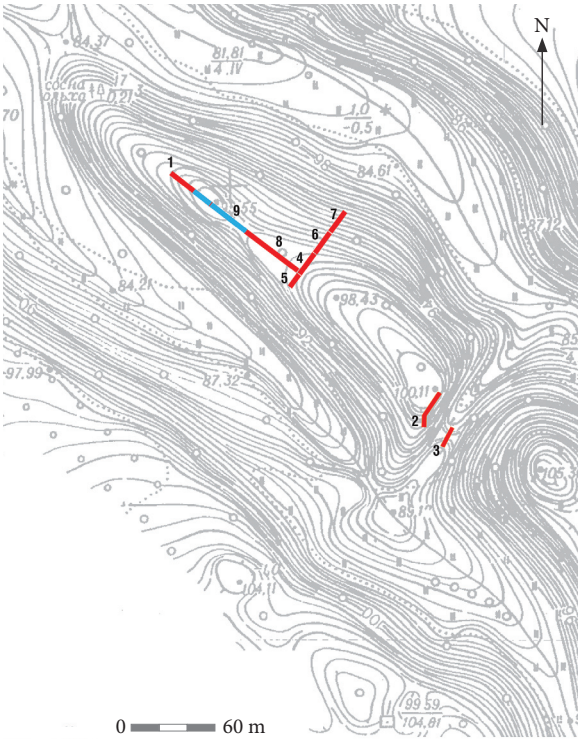
In 2010, in continuing the 2009 excavation, five areas (a total of 392 m^2) were excavated in the N part of the flat hilltop, in the great earthwork, and in the bottom part of the S escarp of the Mažieji Žinėnai hillfort (Jonava District, central Lithuania) (Fig. 1). The hilltop's cultural layer consisted of only surface forest soil with a lone find, a fragment of an iron knife blade. After excavating a trial trench in the earthwork it was determined that it had been built up three times using clay, reinforcing the surface with stones each time (Figs. 2–3). In surveying the NW part of the flat hilltop with a metal detector, 12 metal finds, several of which can be dated to the 14th century, were found (Fig. 4). They show that the hillfort was used but its possible purpose remains mysterious.

Gintautas Zabiela

Šeimyniškėlių piliakalnio papilio I įtvirtinimai

2010 m. pratęsti Šeimyniškėlių piliakalnio (Anykščių r., Anykščių sen.) (A1427K1) papilio I archeologiniai tyrinėjimai, pradėti dar 1993 m. ir vykdyti 2002, 2007 ir 2008 m. Jų metu iki 2010 m. šiame papilyje 4 skirtingose vietose ištirti 8 plotai (iš viso 190 m^2). Šeimyniškėlių piliakalnio papilys I yra į ŠV nuo piliakalnio, už jo gynybinio griovio. Jis rastas dar prieš pradedant piliakalnio tyrinėjimus, 1988 m. (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 205). Pirmojo papilio aprašymas paskelbtas 2008 m. (žr. *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 141–142). 2010 m. papilio I tyrinėjimų tikslas buvo sujungti 2008 m. tyrinėtą plotą 8 su 1993 m. darytu papilio pylimo pjūviu (plotas 1), taip patikslinant papilio gynybinių įrenginių sandarą.

20x2 m dydžio (40 m^2) ***plotas 9*** kastas į ŠV nuo 2008 m. kasto ploto 8 ŠV galo, skersai

1 pav. Šeimyniškėlių piliakalnio papilio I planas su pažymėtomis tyrinėtomis vietomis: 1– iki 2010 m. tyrinėti plotai 1–8, 2 – 2010 m. tyrinėtas plotas 9. A. Janonytės brėž.

Fig. 1. The plan of settlement I at the foot of Šeimyniškėliai hillfort with the excavation sites marked: 1– areas 1–8 excavated prior to 2010, 2 – area 9 excavated in 2010.

2 pav. Plotas 9 pasiekus įžemį iš ŠV. G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. The area 9 from NW.

už papilio aikštelės ŠV krašto matomo griovio ir už jo suformuoto pylimo, pastarojo PR šlaite, matyt, jau dalinai persidengiantis su 1993 m. tirtu plotu (1 pav.). 2010 m. tiriamame plote tarsi kultūrinio sluoksnio pėdsakai aptikti tik papilio aikštelės ŠV krašte, kur buvo iki 30 cm storio pilko kiek degėsingo sluoksnio kraštas. Kitur 20–40 cm gylyje visur pasiektas įžemis – gelsvas (PR dalyje) – rudas (ŠV dalyje) kiek akmenuotas molis (2 pav.). Įžemyje, 40 cm gylyje – balkšvame molyje griovio dugne ploto 9 ŠR krašte atkasta 160x80 cm dydžio, 55 cm gylio nuo žemės paviršiaus ir 30 cm gylio nuo įžemio paviršiaus duobė lenktu dugnu, užpildyta gelsvai pilka maišyta žeme su degėsiukais. Kadangi ši duobė išėjo už tiriamo ploto ŠR sienelės ribų, jos tikrieji dydžiai ir paskirtis liko neaiškūs. Jokių archeologinių radinių plote 9 nerasta.

2010 m. Šeimyniškėlių piliakalnio papilio I ŠV įtvirtinimų (griovio ir dalinai pylimo) tyrinėjimai leido nustatyti, kad apie 25 m pločio ir 2,5 m gylio griovys buvo iškastas nuo esamo kalvos paviršiaus, o pylimas kaip toks formuo-

tas ne iš supiltinės žemės, o tiesiog paliekant natūralų paviršių buvusios papilio kalvos smailėjančiame ŠV gale. Jeigu tyrinėtoje vietoje ir buvo koks nors kultūrinis sluoksnis, jis sunaikintas XX a. pirmos pusės arimų metu.

Po 2010 m. tyrimų galima laikyti, kad nuo 1990 m. kasmet (su pertrauka 2009 m.) vykę Šeimyniškėlių piliakalnio ir jo aplinkos tyrimai yra iš esmės užbaigti. Piliakalnis nuo 1990 iki 2006 m. buvo visiškai ištirtas (tyrinėti 69 atskiri plotai iš viso 3846 m^2). Pirmajame papilyje 1993, 2002, 2007, 2008 ir 2010 m. buvo ištirtas bendras 230 m^2 plotas (9 plotai), antrajame 1993, 1995, 2001, 2003, 2007 ir 2008 m. – bendras 304 m^2 plotas (7 plotai, 59 šurfai ir 2 trasos). Piliakalnis po dviejų dešimtmečių tyrimų yra pažįstamas gana gerai, tačiau jo aplinkoje, taip pat ir papiliuose tyrinėti dar yra daug ką. Visgi esamomis sąlygomis lauko tyrinėjimai Šeimyniškėlių archeologijos komplekse yra nutraukiami, toliau koncentruojantis į deramą jo tyrimų medžiagos apibendrinimą ir paskelbimą.

The fortifications at settlement I at the foot of Šeimyniškėliai hillfort

In 2010, a trial trench (area 9, 40 m^2) was excavated in the ditch and partially the earthwork that is located on the NW side of the settlement at the foot of Šeimyniškėliai hillfort (Anykščiai District, East Lithuania) (Fig. 1) but no clear cultural layer was found (Fig. 2). It was determined that the earthwork had been created by digging a ditch across the sharp end of a natural hill. With this excavation the investigation of the Šeimyniškėliai archaeological complex, which has been ongoing since 1990, ended.